

Työttömien palkansaajien asema Suomessa ja politiikkasuositukset

Länsimaissa matalapalalopalkka-alojen työttömien ja osa-aikatyöllistyneiden tilannetta on vaikeuttanut ostovoiman lasku. [OECD:n](#) arvion mukaan Suomi on yksi harvoista teollisuusmaista, jossa 2021 vuonna alkanut ostovoiman heikentyminen koski selvästi voimakkaimmin pienituloisia. Lisäksi Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea totesi 15.2.2023 ratkaisussaan Suomen sosiaaliturvan tason olevan edelleen liian alhainen. Suomi on saanut aiheesta jo useita kertoja moitteita.

Joka 10. Aikuisväestöön kuuluvalla suomalaisella on velkaa ulosotossa sekä maksuhäiriömerkintä. Nämä ilmiöt korostuvat erityisesti pätikätyösuhteissa, matalapalkka-aloilla sekä suorittavan työn ammattilaisilla. Eriarvoistumiskehitys on katkaistava. Epävarmuus esimerkiksi työllistymisen vaikutuksesta ulosottoon sekä huoli katkeamattomasta toimeentulosta näkyvät työttömän arjessa.

Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistyksen taustalla on 11 SAK:laista jäsenliittoa. SAK on tutkinut, missä palkansaajaryhmissä palkkaköyhyyden kasvu vaikuttaa eniten. Suurin palkkaköyhyyseriskissä olevien palkansaajien osuus on yksityisellä palvelualalla, jonka henkilöistä 79 % kuuluu PAM:in. Sen työntekijöistä 19 prosenttia on mukaan suuressa köyhyyseriskissä.

Tunnistetaan, että taloudellinen heikko tilanne voi aiheuttaa psyykkisiä ja/tai fyysisiä terveysongelmia, silti työttömien maksuttomiin terveystarkastuksiin pääsy jakaantuu epätasaisesti Suomessa. Vuonna 2023 työttömien maksuttomaan terveystarkastukseen osallistui koko maassa työttömistä keskimäärin 7,1% (Sotkanet, Sotekuva). Vaihteluväli alueellisesti on suurta vaihdellen Kuopion (0,4%) ja Vantaan (0,6%) heikoista luvuista Kuhmon (73,3) ja Pertunmaan (100%) laajaan tavoittavuuteen. Vaikka maksuttomaan työkykykartoitukseen pääsisi, lääkärikäynteihin tai lääkkeisiin ei ole taloudellisesti varaa. Työkyky ei parane.

**Toimeentulotukeen** ei aina hyväksytä esimerkiksi digivälineitä kuten puhelinta tai tietokonetta. Tämä altistaa etenkin haja-asutusalueilla tilanteeseen, jossa työtä ei voi hakea tai työnhakuvelvollisuuden täyttäminen vaikeutuu. Asumistuen lasku saattaa ajaa ihmisiä asumaan edullisempien vuokrien haja-asutusalueille, josta työllistymiseen tarvitaan auto heikkojen julkisen liikenteen palvelujen vuoksi.

**Puhetta työstä** pitää muuttaa. Jotta työllistyminen mahdollistuu, tulee kaiken työn näyttäytyä myös sosiaalisessa kontekstissa hyväksytyltä. Esimerkiksi siivoustyö, ravintolatyö sekä erinäiset muut yleensä matalan koulutuksen aloiksi mielletävät tehtävät vaativat erityistä osaamista omalta ammattialaltaan. Esimerkiksi **OECD:n arvion mukaan noin 93% työttömistä haluaa työllistyä.**

Suositukset päättäjille ovat:

1) Sosiaaliturvaa tulee muuttaa niin, että työllistyessä voidaan huolehtia katkeamattomasta toimeentulosta. **Hyvinvointialueita tulee motivoida huolehtimaan työkyvyn palvelupolun sujuvoittamisesta sekä yhteistyöhön työvoimapalvelujen kanssa.** Työnhakijaa on tuettava oikean etuuden piiriin. On tärkeää

vahvistaa **osatyökykyisten ja täsmätyökykyisten työllistymisen** edellytyksiä. Tällaista tukea on tarjonnut myös esimerkiksi työttömyysturvan suojaosa.

2) Palkansaajien sosiaaliturvaa vahvistetaan siten, että riittävä toimeentulo on mahdollista myös esimerkiksi matalapalkka-alojen osa-aikatyöläisillä. Tulee varmistua, että ostovoimakehitys ei heikkene matalapalkka-aloilla suhteessa muihin aloihin.

3) Veropolitiikassa huomioidaan matalapalkka-alojen ostovoima. Mahdollisissa veronkorotuksissa tulee huolehtia, että ne kohdistuvat oikeudenmukaisesti eli maksukyvyn mukaan.